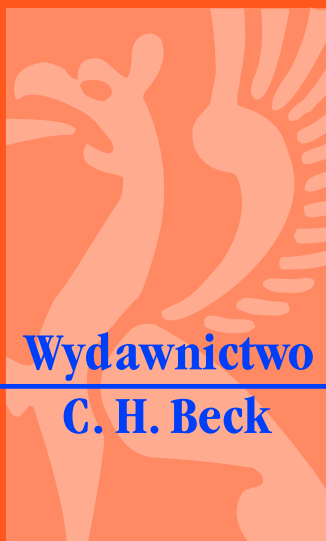

Skrypty Becka

Izabela Gawłowicz

Międzynarodowe prawo dyplomatyczne – wybrane zagadnienia

**Wydawnictwo
C. H. Beck**

SKRYPTY BECKA

Międzynarodowe prawo dyplomatyczne – wybrane zagadnienia

W sprzedaży:

P. Daranowski, J. Połatyński

PRAWO MIĘDZYNARODOWE PUBLICZNE. WYBÓR ORZECZNICTWA

Inne

M. Stepaniuk

PRAWO MIĘDZYNARODOWE. TESTY, PYTANIA I ODPOWIEDZI

Testy Aplikacyjne

P. Filipek, B. Kuźniak

PRAWO MIĘDZYNARODOWE PUBLICZNE, wyd. 4

Repetytoria Becka

E. Skibińska

PRAWO UNII EUROPEJSKIEJ, wyd. 2

Edycja Sądowa

E. Skibińska

PRAWO UNII EUROPEJSKIEJ, wyd. 5

Teksty Ustaw Becka

www.sklep.beck.pl

Międzynarodowe prawo dyplomatyczne – wybrane zagadnienia

dr Izabela Gawłowicz

Uniwersytet Szczeciński

WYDAWNICTWO C. H. BECK
WARSZAWA 2011

Redakcja: Aneta Flisek

© Wydawnictwo C. H. Beck 2011

Wydawnictwo C. H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C. H. Beck
Druk i oprawa: P. W. P. Interdruk, Warszawa

ISBN 978-83-255-1157-9

ISBN e-book 978-83-255-2514-9

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	IX
Literatura	XIII
Akty prawne	XXIII
Przedmowa	XXV
Rozdział I. Dyplomacja i pojęcia pokrewne – rozważania terminologiczne	1
§ 1. Uwagi wstępne	2
§ 2. Terminy: „dyplomacja”, „służba zagraniczna państwa”, „prawo dyplomatyczne” w naukach politycznych i w prawie międzynarodowym publicznym oraz w języku potocznym	3
§ 3. Klasyfikacja działań dyplomatycznych	9
I. Różne kryteria podziału działań dyplomatycznych	10
§ 4. Prawo legacji w odniesieniu do państw i organizacji międzynarodowych jako jeden z najważniejszych atrybutów podmiotowości	15
Rozdział II. Źródła prawa dyplomatycznego	21
§ 5. Zwyczaj międzynarodowy a prawo dyplomatyczne	23
§ 6. Traktatowe prawo dyplomatyczne	27
§ 7. Relacje między aktywnością dyplomatyczną a działalnością konsularną	37
§ 8. Zasady międzynarodowego prawa dyplomatycznego	43
Rozdział III. Czynniki pomocnicze przy stwierdzaniu treści międzynarodowego prawa dyplomatycznego	51
§ 9. Orzecznictwo sądów międzynarodowych i jego znaczenie dla ustalania treści norm prawnomiędzynarodowych (prawnodyplomatycznych)	53
I. Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości a normy prawa dyplomatycznego	54
II. Europejski Trybunał Praw Człowieka a normy prawa dyplomatycznego	66
§ 10. Opinie doktryny i ich znaczenie w prawie dyplomatycznym	85
Rozdział IV. Klasy, rangi oraz stosowanie zasady pierwszeństwa w dyplomacji	89
§ 11. Klasy dyplomatyczne	89
§ 12. Rangi dyplomatyczne	95
§ 13. Tytułatura przedstawicieli dyplomatycznych Stolicy Apostolskiej	96
§ 14. Precedencja przedstawicieli dyplomatycznych	98

§ 15. Precedencja urzędów i stanowisk w Rzeczypospolitej Polskiej oraz w innych państwach	103
§ 16. Precedencja stanowisk w organizacjach międzynarodowych	108
§ 17. Precedencja państw i stanowisk w Unii Europejskiej	110
§ 18. Precedencja na konferencjach międzynarodowych oraz w czasie uroczystości międzynarodowych	111
§ 19. Reguła alternatu i jej związku z zasadą precedencji	112
Rozdział V. Mianowanie i odwołanie szefa misji dyplomatycznej	115
§ 20. Edukacja kadr dyplomatycznych	115
§ 21. Procedura akredytacji ambasadora	117
§ 22. Odwołanie szefa misji dyplomatycznej	124
Rozdział VI. Charakterystyka wybranych funkcji dyplomatycznych	129
§ 23. Funkcja reprezentacyjna	131
§ 24. Funkcja informacyjna	132
§ 25. Funkcja promocyjna	134
§ 26. Funkcja negocjacyjna (rokowań)	135
§ 27. Sprawowanie opieki dyplomatycznej nad obywatelami państwa	136
Rozdział VII. Konsulat honorowy – szczególna forma służby zagranicznej	147
§ 28. Geneza i rozwój konsultatu honorowego	148
§ 29. Praktyczne wykorzystanie instytucji konsula honorowego na świecie	149
§ 30. Konsul zawodowy a konsul honorowy – podstawowe różnice	151
§ 31. Początek i koniec funkcji honorowego urzędnika konsularnego	153
§ 32. Funkcje konsułów honorowych	155
§ 33. Przywileje i immunitety konsułów honorowych	156
§ 34. Zamiast podsumowania: za i przeciw konsulatowi honorowemu	158
Rozdział VIII. Protokół dyplomatyczny jako narzędzie dyplomacji	161
§ 35. Geneza i znaczenie pojęcia protokołu dyplomatycznego	161
§ 36. Geneza i znaczenie protokołu dyplomatycznego w Polsce	166
§ 37. Ceremoniał dyplomatyczny i ceremoniał państwowy	168
§ 38. Nadawanie orderów i odznaczeń jako element ceremoniału państwowego	170
§ 39. Pojęcie <i>savoir-vivre'u</i> (etykiety)	172
§ 40. Obyczaje dyplomatyczne	173
Rozdział IX. Praktyczna analiza wybranych zagadnień prawa dyplomatycznego – przykładowe kazusy wraz z odpowiedziami	175
Kazus 1. Nietykliwość przedstawiciela dyplomatycznego i ewentualność sprawowania nad nim opieki dyplomatycznej przez państwo wysyłające ..	177
Kazus 2. Zasady precedencji (pierwszeństwa) przedstawicieli dyplomatycznych ..	181
Kazus 3. Nietykliwość przedstawiciela dyplomatycznego, którego zachowanie stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia innych osób	186
Kazus 4. Ewentualność sprawowania opieki dyplomatycznej nad zmarłym obywatelem	192
Kazus 5. Zakres terytorialny i czasowy nietykliwości przedstawiciela dyplomatycznego i jego bagażu	197

Kazus 6. Postępowanie państwa wysyłającego wobec naruszenia nietykalności osobistej przedstawiciela dyplomatycznego	202
Kazus 7. Nietykalność osobista członków rodziny przedstawiciela dyplomatycznego	207
Kazus 8. Skuteczna akredytacja szefa misji	213
Kazus 9. Sprawowanie opieki dyplomatycznej a doktryna „czystych rąk”	218
Kazus 10. Sprawowanie opieki dyplomatycznej nad osobą o podwójnym obywatelstwie przeciwko jednemu z państw obywatelstwa	226
Kazus 11. Opieka dyplomatyczna nad osobą fizyczną, której prawo do rzetelnego procesu zostało naruszone przez obce państwo	232
Indeks rzeczowy	245

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Akty prawne

d. TWE	Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską z 25.3.1957 r. (Dz.Urz. UE C z 2006 r. Nr 321E, s. 37)
EKPC	Europejska Konwencja z 4.11.1950 r. o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm. i ze sprost.)
Konwencja haska	Konwencja w sprawie pewnych zagadnień dotyczących kolizji ustaw o obywatelstwie oraz protokół dotyczący przypadku bezpieczeństwa, podpisane w Hadze dnia 12.4.1930 r. (Dz.U. z 1937 r. Nr 47, poz. 361)
Konwencja o prawie traktatów	Konwencja wiedeńska o prawie traktatów z 23.5.1969 r. (Dz.U. z 1990 r. Nr 74, poz. 439, zał.)
Konwencja o stosunkach dyplomatycznych	Konwencja o stosunkach dyplomatycznych sporządzona w Wiedniu dnia 18.4.1961 r. (Dz.U. z 1965 r. Nr 37, poz. 232, zał.)
Konwencja o stosunkach konsularnych	Konwencja o stosunkach konsularnych sporządzona w Wiedniu dnia 24.4.1963 r. (Dz.U. z 1982 r. Nr 13, poz. 98, zał.)
KPP	Karty Praw Podstawowych z 7.12.2000 r. (Dz.U. z 2009 r. Nr 203, poz. 1569, zał.)
SłużbaZagrU	ustawa z 27.7.2001 r. o służbie zagranicznej (Dz.U. Nr 128, poz. 1403 ze zm.)
Statut MTS	Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości z 24.6.1945 r. (Dz.U. z 1947 r. Nr 23, poz. 90 ze zm.)

2. Organy i instytucje

ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka
KBWE	Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie
MSZ	Ministerstwo Spraw Zagranicznych
MTS	Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości
OBWE	Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie

ONZ	Organizacja Narodów Zjednoczonych
TSUE	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
UE	Unia Europejska
WE	Wspólnota Europejska

3. Publikatory i czasopisma

AJIL	The American Journal of International Law
Biuletyn PISM	Biuletyn Państwowego Instytutu Stosunków Międzynarodowych
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	Dziennik Urzędowy
ICJ Reports	International Court of Justice Reports
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
OSNAPIUS	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
P.C.I.J. Reports	Permanent Court of International Justice Reports
Zb. Orz.	Zbiór Orzeczeń
ZN PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim	Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim
ZN SGPiS	Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Planowania i Statystyki
ZNUSz	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego

4. Inne skróty

ang.	angielski (-e)
art.	artykuł (-y)
franc.	francuski (-e)
itd.	i tak dalej
itp.	i tym podobne
lit.	litera (-y)
łac.	łaciński (-e)
m.in.	między innymi
nast.	następny (-a, -e)
Nr	numer (-y)
No.	<i>number</i>
oprac.	opracowanie
orz.	orzeczenie
pkt	punkt (-y)
por.	porównaj
poz.	pozycja
przeł.	przełożył (-a)
przyp. aut.	przypis autora
r.	rok
s.	strona (-y)
tj.	to jest
ust.	ustęp (-y)

Vol.	<i>volume</i>
wyr.	wyrok
zał.	załącznik
zd.	zdanie
ze sprost.	ze sprostowaniem
ze zm.	ze zmianami (-a)

LITERATURA

- W. J. Aceves*, LaGrand (Germany v. United States) Judgement, AJIL 2002, Vol. 96, No. 1
- M. Ahlt*, Prawo europejskie, Warszawa 2000
- R. P. Anand*, Compulsory Jurisdiction of the International Court of Justice, New Delhi 2008
- L. Antonowicz*, Podręcznik prawa międzynarodowego, Warszawa 2002
- L. Antonowicz*, Podręcznik prawa międzynarodowego, Warszawa 2006
- A. Aust*, Handbook of International Law, Cambridge 2009
- Ch. Bala*, International Court of Justice, New Delhi 2007
- J. J. Baliccy*, Jak to w dyplomacji ładnie, Warszawa 1986
- B. Banaszak, K. Complak, R. Wieruszewski, A. Bisztyga, M. Jabłoński, K. Wójtowicz*, System ochrony praw człowieka, Kraków 2003
- R. Bartels*, Formy towarzyskie w życiu zawodowym, Warszawa 1996
- J. Barcz*, Relacja między ponadnarodowością a państwowością. W sprawie kompleksowej współzależności integracyjnej, [w:] *W. Czaplinski* (red.), Prawo w XXI wieku. Księga pamiątkowa 50-lecia Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2006
- D. J. Bederman*, International Law Frameworks, New York 2001
- M. Bernat*, Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich w sprawach gospodarczych, Warszawa 2006
- M. Bernat*, Opinia przyjaciela sądu (*amicus curiae*) jako pomocnicza instytucja prawna w orzecznictwie sądów polskich, [w:] *Ł. Bojarski* (red.), Sprawny sąd. Zbiór dobrych praktyk, Warszawa 2008
- K. Bertoni*, Praktyka dyplomatyczna i konsularna, Kraków 1947
- J. Białocerkiewicz*, Prawo międzynarodowe publiczne. Zarys wykładu, Olsztyn 2003
- R. Bierzanek, J. Symonides*, Prawo międzynarodowe publiczne, Warszawa 2002
- A. Bisztyga*, Droga do reformy Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Humanistyczne Zeszyty Naukowe – Prawa człowieka 1995, Nr 2(10)
- A. Bisztyga*, Reforma Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Humanistyczne Zeszyty Naukowe – Prawa człowieka 1996, Nr 3
- A. Bloed*, Dwadzieścia lat procesu KBWE: od konfrontacji do współpracy, Warszawa 1994
- B. Bookham Meek Jr.*, Equity: The „Clean Hands” Doctrine, California Law Review 1945, Vol. 33, No. 1
- E. M. Borchard*, Basic Elements of Diplomatic Protection of Citizens Abroad, AJIL 1913, Vol. 7, No 3
- E. M. Borchard*, The Diplomatic Protection of Citizens Abroad or the Law of International Claims, Buffalo–New York 2003

- A. W. Bortnowski, *Protokół dyplomatyczny i savoir-vivre dla każdego*, Ciechanów 2003
- I. Brownlie, *Principles of Public International Law*, Oxford 1979
- H. Bulhak (red.), *Z dziejów polityki i dyplomacji polskiej. Studia poświęcone pamięci Edwarda hr. Raczyńskiego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wychodźstwie*, Warszawa 1994
- M. Byers, *Custom, Power and the Power of Rules*, Cambridge 1998
- P. Cahier, L. T. Lee, *International Conciliation, Vienna Conventions on Diplomatic and Consular Relations*, Geneva 1969
- F. de Callières, *Sztuka dyplomacji*, przeł. M. Szerer, Lublin 1997
- A. A. Cançado Trindade, *The Humanization of Consular Law: The Impact on Advisory opinion No. 16 (1999) of the Inter-American Court of Human Rights on International Case Law and Practice*, *Chinese Journal of International Law* 2007, Vol. 6, No. 1
- E. Clark, *Diplomat: The World of International Diplomacy*, New York 1974
- J. Czaja, *Prawnomiędzynarodowy status Watykanu*, Warszawa 1983
- W. Czapliński, *Odpowiedzialność za naruszenia prawa międzynarodowego w związku z konfliktem zbrojnym*, Warszawa 2009
- W. Czapliński, A. Wyrozumska, *Prawo międzynarodowe publiczne. Zagadnienia systemowe*, Warszawa 2004
- P. Czubik, *Granice opieki konsularnej w prawie wspólnotowym (wybrane problemy dotyczące interpretacji i możliwości zastosowania decyzji 95/553/WE)*, KPP 2003, z. 4
- P. Czubik, *Prawo dostępu do konsula – geneza konstrukcji normatywnej*, [w:] J. Menkes (red.), *Prawo międzynarodowe – problemy i wyzwania. Księga pamiątkowa Profesor Renaty Sonnenfeld-Tomporek*, Warszawa 2006
- P. Czubik, *Prawo pozbawionego wolności cudzoziemca do informacji o możliwości notyfikacji konsularnej jako część prawa do rzetelnego procesu sądowego? Implikacje dla polskiego procesu karnego*, [w:] E. Dynia, Cz. P. Kłak (red.), *Europejskie standardy ochrony praw człowieka a ustawodawstwo Polski*, Rzeszów 2005
- P. Czubik, M. Kowalski, *Konsul honorowy. Studium prawnomiędzynarodowe*, Kraków 1999
- Z. Czubiński, *Instytucja konsula honorowego i w polskim prawie konsularnym i polskiej praktyce*, ZNUJ. *Prace z Zakresu Nauk Politycznych* 1987, z. 31
- R. Czyżycki, *Protokół dyplomatyczny*, [w:] M. Wilk (red.), *Dyplomacja*, Łódź 2002
- A. A. D'Amato, *The Concept of Special Custom in International Law*, *AJIL* 1969, Vol. 63, No. 2
- E. Denza, *Diplomatic Law, Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*, Oxford 1998
- Digest of Strasbourg Case – Law Relating to European Convention on Human Rights*, Vol. 1, Köln–Berlin–München 1984
- M. Dobrosielski, R. Frelek, B. Sujka, *Wybitni dyplomaci XX wieku*, Warszawa 1996
- W. Dobrzycki, *Stosunki międzynarodowe w Ameryce Łacińskiej, historia i współczesność*, Warszawa 2000
- W. Dobrzycki, *System międzyamerykański*, Warszawa 2002
- K. Drzewicki, *Prawa człowieka w Karcie Narodów Zjednoczonych i w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka*, *Sprawy Międzynarodowe* 1998, Nr 3
- J. Dugard, Ch. van den Wyngaert, *Reconciling Extradition with Human Rights*, *AJIL* 1998, Vol. 92, No. 2
- E. Dumbauld, *The Place of Philosophy in International Law*, *University of Pennsylvania Law Review and American Law Register*, 1935, Vol. 83, No. 5

- F. S. Dunn*, *The Protection of Nationals. A Study in the Application of International Law*, Baltimore 1932
- D. Dziewulak*, *Precedencja stanowisk publicznych w Polsce*, Analizy BAS 2009, Nr 2(10)
- C. Eagleton*, *Choice of Judges for the International Court of Justice*, *AJIL* 1953, Vol. 47, No. 3
- Equity. Exercise of Jurisdiction: Discretion. Clean-Hands Doctrine Prevents Husband from Setting Aside Collusive Divorce and Property Settlement Induced by Wife's Fraud, *Harvard Law Review* 1954, Vol. 67, No. 6
- L. Erhlich*, *Prawo międzynarodowe*, Warszawa 1958
- K. Flaga-Gieruszyńska*, *Jurysdykcja krajowa i uznanie orzeczeń sądów zagranicznych. Polska i standardy europejskie*, Kraków 1999
- J. Fonkowicz, E. Pietkiewicz*, *Dyplomacja z bliska*, Warszawa 1982
- Z. Galicki*, *ONZ i kodyfikacja prawa międzynarodowego*, [w:] 60 lat Organizacji Narodów Zjednoczonych, materiały konferencyjne z 24 czerwca 2005 r., Warszawa 2005
- Z. Galicki*, *Organizacja Narodów Zjednoczonych i rozwój prawa międzynarodowego*, [w:] *J. Symonides* (red.), *Organizacja Narodów Zjednoczonych – bilans i perspektywy*, Warszawa 2006
- F. V. Garcia-Amador*, *State Responsibility in the Light of the New Trends of International Law*, *AJIL* 1955, Vol. 49, No. 3
- I. Gawłowicz*, *Ochrona dyplomatyczna w świetle art. 46 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej*, [w:] *A. Wróbel* (red.), *Karta Praw Podstawowych w europejskim i krajowym porządku prawnym*, Warszawa 2009
- I. Gawłowicz*, *Warto zmieniać Konstytucję? Uwagi na tle art. 36 Konstytucji RP z 1997 r.*, [w:] *J. Ciapała, A. Rost* (red.), *Wokół Konstytucji i zdrowego rozsądku. Prace dedykowane Profesorowi Tadeuszowi Smolińskiemu*, Wrocław 2011
- I. Gawłowicz*, *Wyższość Europejskiej Konwencji Praw Człowieka nad Konwencją genewską o statusie uchodźców – kilka uwag na tle sprawy Chahal przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, *ZN PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim. Nauki prawne* 2009, Nr 1
- I. Gawłowicz, M. A. Wasilewska*, *Postulat o integrującą rolę sądownictwa międzynarodowego w prawie międzynarodowym publicznym*, [w:] *T. Smoliński* (red.), *Modele integracji międzynarodowej: uniwersalny, kontynentalny, sektorowy – a państwo, prawo, idee. Zbiór studiów*, Szczecin 2006
- M. Gąsiorowski*, *Dyplomaci i konsulowie*, Warszawa 1966
- L. Gelberg*, *Prawo międzynarodowe i historia dyplomatyczna. Wybór dokumentów*, t. 2, Warszawa 1958
- L. Gelberg*, *Zarys prawa międzynarodowego*, Warszawa 1979
- J. Gilas*, *Prawo międzynarodowe*, Toruń 1999
- W. Góralczyk*, *Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie*, Warszawa 2000
- G. Grabowska*, *Prawo dyplomatyczne w stosunkach państw z organizacjami międzynarodowymi*, Katowice 1980
- B. Gronowska, T. Jasudowicz, C. Mik*, *Prawa człowieka, dokumenty międzynarodowe*, Toruń 1996
- B. Grzeloński*, *Dyplomacja polska w XX wieku*, Warszawa 2006
- D. J. Harris*, *The Protection of Companies in International Law in the Light of the Nottebohm Case*, *The International and Comparative Law Quarterly* 1969, Vol. 18, No. 2
- D. J. Harris, M. O'Boyle, C. Warbrick*, *Law of the European Convention on Human Rights*, London–Dublin–Edinburgh 1995

- J. Helios, W. Jedlecka*, Suwerenność w dobie procesów integracyjnych i globalizacyjnych, Wrocław 2004
- M. F. Herz* (ed.), *The Consular Dimension of Diplomacy*, Washington 1983
- T. Hillier*, *Principles of Public International Law*, London–Sydney 1999
- R. Hliwa*, Model ochrony praw człowieka w systemie Rady Europy. Mechanizmy Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, [w:] *L. Wiśniewski* (red.), *Ochrona praw człowieka w świecie*, Bydgoszcz–Poznań 2000
- P. Hofmański* (red.), *Europejski nakaz aresztowania w teorii i praktyce państw członkowskich Unii Europejskiej*, Warszawa 2008
- S. R. Howell*, *Effect of Acts of Private Individuals on a Nation's Right to Protect Them Abroad*, New York 1930
- C. Ikanowicz, J. W. Piekarski*, *Protokół dyplomatyczny i dobre obyczaje*, Warszawa 2002
- M. Iwanejko*, *Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości*, Kraków 1969
- J. Jagielski*, *Obywatelstwo polskie zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1998
- H. James*, *The Ambassadors*, Oxford 2003
- F. Jasiński*, *Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej*, Warszawa 2003
- G. Jaszuński*, *Dyplomaci*, Warszawa 1977
- C. Joseph*, *Nationality and Diplomatic Protection. The Commonwealth of Nations*, Leyden 1969
- I. Kamińska-Radomska*, *Etykieta biznesu, czyli międzynarodowy język kurtuazji*, Warszawa 2008
- J. Katz-Suchy*, *Zarys historii dyplomacji*, Warszawa 1966
- KBWE Dokument Budapeszteński. Ku prawdziwemu partnerstwu w nowej erze, Warszawa 1995
- M. M. Kenig-Witkowska, A. Łazowski, R. Ostrihansky* (red.), *Prawo instytucjonalne Unii Europejskiej*, Warszawa 2007
- Z. Kędzia*, *Prawo do opieki ze strony państwa podczas pobytu obywatela za granicą (na przykładzie Polski)*, [w:] *R. Wieruszewski* (red.), *Prawa człowieka – model prawny*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1991
- O. Kędzierska*, *Podmioty opieki dyplomatycznej*, [w:] *J. Białocerkiewicz, M. Balcerzak, A. Czeczko-Durak* (red.), *Księga jubileuszowa profesora Tadeusza Jasudowicza*, Toruń 2004
- H. Kissinger*, *Dyplomacja*, Warszawa 2002
- J. Kokott, H. Berger-Kerkhoff*, *European Convention on Human Rights – absolute prohibition of torture and inhuman treatment – limitations on right to deport aliens – danger to deportee emanating from private persons – protection of AIDS victim from deportation on compassionate grounds*, *AJIL* 1998, Vol. 92, No. 3
- M. Kolakowski*, *Światło a nasze zdrowie, samopoczucie i produktywność*, Oświecenie INFO 2006, Nr 1(13)
- Koncepcje suwerenności, zbiór studiów, pod. red. *I. Gawłowicz, I. Wierzchowieckiej*, Warszawa 2005
- T. Kosobudzki*, *MSZ od A do Z. Ludzie i sprawy Ministerstwa Spraw Zagranicznych w latach 1990–1995*, Warszawa 1997
- R. Kownacki*, *Wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie Brita – implikacje dla stosunków UE–Izrael*, *Biuletyn PISM* 2010, Nr 41(649)
- A. Kozłowski*, *Interpretacja traktatu międzynarodowego w świetle jego kontekstu*, Warszawa 2002

- A. Kozłowski, B. Mielnik (red.), Odpowiedzialność międzynarodowa jako element międzynarodowego porządku prawnego, Wrocław 2009
- M. Kożuch, Wzmocnienie ochrony praw podstawowych?, [w:] S. Dudzik (red.), Konstytucja dla Europy. Przyszły fundament Unii Europejskiej, Kraków 2005
- J. L. Kunz, The Nature of Customary International Law, *AJIL* 1953, Vol. 47, No. 4.
- J. L. Kunz, The Nottebohm Judgment, *AJIL* 1960, Vol. 54, No. 3
- G. Labuda, W. Michowicz (red.), Historia dyplomacji polskiej X–XX w., Warszawa 2002
- K. Lankosz, P. Czubik, Prawa człowieka we współczesnej dyplomacji państw, Bielsko-Biała 2007
- E. Latoszek, M. Proczek, Organizacje międzynarodowe. Założenia, cele, działalność. Podręcznik akademicki, Warszawa 2001
- K. T. Lee, Consular Law and Practice, London 1961
- G. I. F. Leigh, Nationality and Diplomatic Protection, *The International and Comparative Law Quarterly* 1971, Vol. 20, No. 3
- K. Libera, Instytucja konsula honorowego i jej wykorzystanie w polskiej służbie zagranicznej, *ZN SGPiS* 1958, Nr 6
- K. Libera, Opieka konsularna, Warszawa 1958
- K. Libera, Zasady międzynarodowego prawa konsularnego, Warszawa 1960
- R. B. Lillich, The Diplomatic Protection of Nationals Abroad: an Elementary Principle of International Law Under Attack, *AJIL* 1975, Vol. 69, No. 2
- R. B. Lillich, The Soering Case, *AJIL* 1991, Vol. 85, No. 1
- O. J. Lissitzyn, Nottebohm Case, Liechtenstein v. Guatemala, *AJIL* 1955, Vol. 49, No. 3
- B. Liżewski, Prawo międzynarodowe w polskiej praktyce sądowej, Lublin 2005
- E. Loewenfeld, Nationality and the Right of Protection in International Law, *Transactions of the Grotius Society. Problems of International Public and Private Law* 1956, Vol. 42
- W. Ludwiczak, Międzynarodowe prawo prywatne, Warszawa 1990
- J. Laptos, Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai D'Orsay, Warszawa 1993
- K. Łasak, Orzecznictwo strasburskie w zakresie skarg międzypaństwowych, *Biuletyn Ośrodka Informacji i Dokumentacji Rady Europy*, Nr 3–4, Warszawa 1998
- P. Łaski, Uwagi o immunitacie jurysdykcyjnym państwa i immunitacie głowy państwa w prawie międzynarodowym, [w:] M. Andrzejewski, L. Kociucki, M. Łączkowska, A. N. Schulz (red.), Księga jubileuszowa Profesora Tadeusza Smoczyńskiego, Toruń 2008
- P. Łaski, I. Gawłowicz, Uwagi na temat prawnego międzynarodowej odpowiedzialności państwa, *ZNUS – Roczniki Prawnicze* 2010, Nr 20
- P. Łaski, I. Gawłowicz, E. Cała, Wybór dokumentów do nauki prawa międzynarodowego publicznego, Szczecin 2001
- P. Łossowski, Dyplomacja Drugiej Rzeczypospolitej, Warszawa 1992
- P. Łossowski, Dyplomacja polska 1918–1939, Warszawa 2001
- T. Łoś-Nowak, Dynamika rozwojowa Organizacji Narodów Zjednoczonych, [w:] T. Łoś-Nowak (red.), Narody Zjednoczone między oczekiwaniem i spełnieniem, Wrocław 1995
- L. Łukaszuk, Dyplomacja współczesna a problemy prawa i bezpieczeństwa międzynarodowego, Warszawa 2003
- J. Makowski, O konsulach i konsulatach, Warszawa 1918
- J. Makowski, Prawo dyplomatyczne i organizacja służby zagranicznej, cz. 1 i 2, Warszawa 1952
- J. Makowski, Prawo międzynarodowe, Lublin 1918

- W. Malendowski*, Spory i konflikty międzynarodowe, [w:] *W. Malendowski, Cz. Mojsiewicz* (red.), Stosunki międzynarodowe, Wrocław 2000
- M. J. Malinowski*, Namibia, perspektywy pokoju i niepodległości, Warszawa 1989
- L. D. Mallonee*, The Growth of Custom into Law, The Virginia Law Register. New Series 1915, Vol. 1, No. 1
- J. Malachowski*, Dyplomacja polska, Sprawy Międzynarodowe 1966, Nr 4–6
- F. A. Mann*, The Protection of Shareholders' Interests in the Light of the Barcelona Traction Case, AJIL 1973, Vol. 67, No. 2
- G. J. McDougall*, International Law, Human Rights and Namibian Independence, Human Rights Quarterly 1986, Vol. 8, No. 3
- W. H. McLeod*, Sikhs and Sikhism, New Delhi 2004
- W. Melech*, Sentencje, cytaty, zwroty i przysłowia łacińskie, Warszawa 1999
- J. Menkes, A. Wasilkowski*, Organizacje międzynarodowe. Prawo instytucjonalne, Warszawa 2006
- J. G. Merrills*, International Dispute Settlement, Cambridge 1998
- J. G. Merrills*, International Dispute Settlement, Cambridge 2004
- P. Mickiewicz, K. Kubiak* (red.), NATO w dobie transformacji – globalny system bezpieczeństwa a próby utrzymania Pax Americana, Toruń 2008
- B. Mielnik*, Kształtowanie się pozapaństwowej podmiotowości w prawie międzynarodowym, Wrocław 2008
- C. Mik*, Europejskie praw wspólnotowe. Zagadnienia teorii i praktyki, Warszawa 2000
- C. Mik*, Wprowadzenie do międzynarodowego prawa praw człowieka. Szkoła praw człowieka. Teksty wykładów, z. 3, Warszawa 1996
- Cz. Mojsiewicz* (red.), Leksykon współczesnych międzynarodowych stosunków politycznych, Wrocław 2000
- E. Molendowski*, Dyplomacja gospodarcza – jej modele i zadania w wybranych krajach, [w:] *K. Lankosz, P. Czubik* (red.), Prawa człowieka we współczesnej dyplomacji państw, Bielsko-Biała 2007
- E. Molendowski, W. Polan*, Dyplomacja gospodarcza, Warszawa 2007
- M. Muszyński*, Konwencja Wiedeńska o stosunkach dyplomatycznych. Komentarz, Bielsko-Biała 2004
- M. Muszyński*, Konwencja Wiedeńska o stosunkach konsularnych. Komentarz, Bielsko-Biała 2003
- M. Muszyński*, Opieka dyplomatyczna i konsularna w prawie wspólnotowym, KPP 2002, z. 3
- M. Muszyński*, Opieka dyplomatyczna i konsularna w prawie wspólnotowym raz jeszcze – polemika, KPP 2004, z. 1
- S. E. Nahlik*, Narodziny nowożytnej dyplomacji, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1971
- S. E. Nahlik*, Wstęp do nauki prawa międzynarodowego, Warszawa 1967
- Nationality of Commercial Corporations and Their Diplomatic Protection, AJIL 1928, Vol. 22, No. 1
- M. A. Nowicki*, Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, Warszawa 2009
- M. A. Nowicki* (oprac.), Nowy Europejski Trybunał Praw Człowieka, wybór orzeczeń 1999–2004, Kraków 2005
- M. A. Nowicki* (oprac.), Europejski Trybunał Praw Człowieka. Wybór orzeczeń 2005, Warszawa 2006

- M. A. Nowicki* (oprac.), Europejski Trybunał Praw Człowieka. Wybór orzeczeń 2007, Warszawa 2008
- M. A. Nowicki* (red.), Europejski Trybunał Praw Człowieka. Orzecznictwo, t. 1, Prawo do rzetelnego procesu sądowego, Kraków 2001
- M. A. Nowicki* (red.), Europejski Trybunał Praw Człowieka. Orzecznictwo, t. 2, Prawo do życia i inne prawa, Kraków 2002
- E. Nys*, The Codification of International Law, AJIL 1911, Vol. 5, No. 4
- T. Orłowski*, Protokół dyplomatyczny, ceremoniał i etykieta, Warszawa 2005
- W. Owen Cole*, Understanding Sikhism, Edinburgh 2004
- E. Palyga*, Dyplomacja papieska 1914–1989, Warszawa 1993
- E. Palyga*, Polsko-watykańskie stosunki dyplomatyczne: od zarania II Rzeczypospolitej do pontyfikatu papieża-Polaka, Warszawa 1998
- C. Paulson*, Compliance with Final Judgments of the International Court of Justice since 1987, AJIL 2004, Vol. 98, No. 3
- S. Pawlak*, Dyplomacja wielostronna – rola i znaczenie, [w:] *E. Haliżak* (red.), Stosunki międzynarodowe w XXI wieku. Księga jubileuszowa z okazji 30-lecia Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2006
- E. Pietkiewicz*, Dyplomaci, Toruń 1993
- E. Pietkiewicz*, Protokół dyplomatyczny, Warszawa 1998
- J. Plaňavová-Latanowicz*, Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich i ochrona praw człowieka, Warszawa 2000
- R. Podgórzńska*, Działalność sejmowej Komisji Spraw Zagranicznych (1989–2005), Warszawa 2007
- I. Popiuk-Rysińska*, Suwerenność współczesnych państw – konieczność redefinicji?, [w:] *E. Haliżak, I. Popiuk-Rysińska* (red.), Państwo we współczesnych stosunkach międzynarodowych, Warszawa 1995
- Procedury kontroli wykonania zobowiązań, przyjętych przez państwa członkowskie Rady Europy – zarys ogólny, Biuletyn Ośrodka Informacji i Dokumentacji Rady Europy, Centrum Uniwersytetu Warszawskiego 1998, Nr 3–4
- A. Przyborowska-Klimczak, W. Staszewski* (oprac.), Prawo dyplomatyczne i konsularne, wybór dokumentów, Lublin 2001
- A. Przyborowska-Klimczak, W. Staszewski* (oprac.), Prawo dyplomatyczne i konsularne, wybór dokumentów, Lublin 2005
- P. T. Przybysz*, Pojęcie i substancja prawa niederogowalnych w prawie międzynarodowym praw człowieka, [w:] *T. Jasudowicz* (red.), Prawa człowieka w sytuacjach nadzwyczajnych, Toruń 1997
- Z. Puchalski*, Dzieje polskich znaków zaszczytnych, Warszawa 2000
- P. B. Rathod*, Diplomacy (Theory and Practice), Jaipur 2004
- W. M. Reisman*, The Enforcement of International Judgments, AJIL 1969, Vol. 63, No. 1
- P. Reuter*, Introduction to the Law of Treaties, London–New York 1989
- A. E. Roberts*, Traditional and Modern Approaches to Customary International Law: A Reconciliation, AJIL 2001, Vol. 95, No. 4
- B. Rudolf*, Chahal v. United Kingdom, No. 70/1995/576/662, AJIL 1998, Vol. 92, No. 1
- B. Rudolf*, European Convention on Human Rights – absolute prohibition of torture – assessment of real risk of being subjected to torture abroad – effective national remedy in deportation proceedings involving national security, AJIL 1998, Vol. 92, No. 1